

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV
OMBUDSMAN

Instituce a organizace, které se v ČR zabývají ochranou práv osob se zdravotním postižením

Mgr. Jana Kvasnicová, 31. 5. 2012

Obsah

- **Působnost a činnost ochránce**
- **Ochránce jako antidiskriminační místo**
- **Antidiskriminační zákon**
- **Pojem zdravotního postižení**
- **Pojem diskriminace**
- **Případy veřejného ochránce práv**
- **Dokumenty a předpisy týkající se práv osob s postižením**

Působnost a činnost ochránce

- Ochrana osob před jednáním úřadů a institucí jmenovaných v zákoně, pokud je toto jednání:
 - v rozporu s právem
 - neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy
 - v případě nečinnosti
- Systematické návštěvy míst, kde se nalézají osoby omezené na svobodě (působnost od 1. ledna 2006)
- **Ochrana proti diskriminaci (působnost od 1. prosince 2009)**
- Sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění (od 1. ledna 2012)

Ochránce jako antidiskriminační místo

- Oddělení rovného zacházení
- **Poskytování metodické pomoci:**
 - Vyhodnocení, zda se může jednat o diskriminaci
 - Poradenství obětem – jak postupovat, na koho se obrátit, jak podat návrh na zahájení řízení z důvodu diskriminace
- **Výzkum**
- **Zveřejňování zpráv a doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací**

Ochránce jako antidiskriminační místo

- Strategický plán

- **Vize:**

- Společnost poučená o diskriminaci

- **Mise:**

- Efektivní pomoc klientům
- Seriózní zařazení tématu diskriminace do celospolečenské diskuse

Ochránce jako antidiskriminační místo

- 3 pilíře:
 - Informovat (doporučení, výzkum)
 - Vzdělávat (přednášky, kliniky, semináře)
 - Pomáhat obětem diskriminace (řešení individuálních stížností a podnětů)

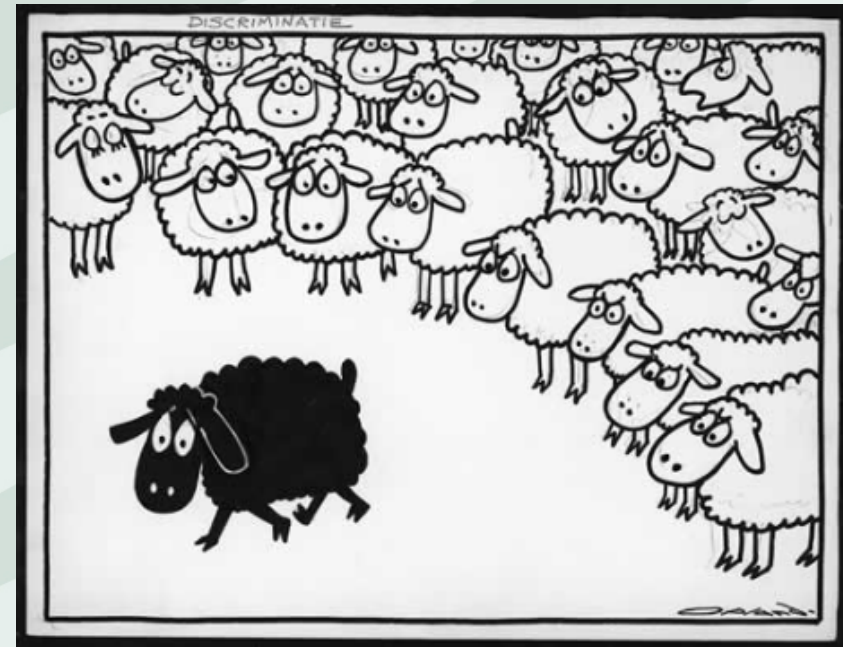
Diskriminace

- **Diskriminace = odlišné, právem zakázané zacházení s lidmi ve vymezených, srovnatelných situacích z důvodů uvedených v zákoně.**
- **Zákon č 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací**
 - Definice diskriminace
 - Vymezení důvodů
 - Vymezení situací
 - Právní prostředky ochrany před diskriminací
 - Stanovení nové působnosti ochránce

Zákonom zakázané důvody nerovného zacházení

- Rasa
- Etnický původ
- Národnost
- Pohlaví
- Sexuální orientace
- Věk
- Zdravotní postižení
- Náboženské vyznání
- Víra
- Světový názor

Kde je diskriminace zakázána

- V přístupu k zaměstnání
- V přístupu k podnikání
- V přístupu ke vzdělání
- V sociální oblasti
- Ve zdravotní péči
- Při poskytování zboží a služeb
- V členství v odborových organizacích a profesních komorách
- Ve veřejné správě

V čem si mají být lidské bytosti rovny?

- V důstojnosti a právech
- „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech.*“
(Listina základních práv a svobod)
- „*Všichni lidé rodí se svobodni a sobě rovní v důstojnosti i právech.*“ (Všeobecná deklarace lidských práv)

Důstojnost

- **Kanadský Nejvyšší soud** – rozhodnutí *Miron v. Trudel*
- **Ústavní soud**
- **Immanuel Kant** (Základy metafyziky mravů)

- Člověk je lidskou bytostí
- Lidská důstojnost je objektivní ústavní kategorií a je hodnotou nadřazenou ostatním lidským právům
- Respektování jednotlivců jako lidských bytostí

Zásah do důstojnosti

- Jednotlivec je znevýhodněn a zatížen na základě uplatňování stereotypně předpokládaných charakteristik
- S člověkem nemůže být zacházeno jako s prostředkem k dosažení cíle
- Újma na důstojnosti – stigmatizace člověka jako příslušníka určité skupiny
- S příslušníkem určité skupiny je zacházeno jako s méně hodnotným
- Má důvod cítit se jako občan druhé kategorie

Diskriminace

- Stigmatizace, která významným způsobem pošlapává lidskou důstojnost
- Limitace možností jednotlivců
- Jednotlivec nemá možnost využít všeho, co mu život nabízí
- Je nespravedlivá
- Představuje plýtvání potenciálem a zdroji

Zdravotní postižení

- **Medicínský model** – právo sociálního zabezpečení
 - Problémy, kterým osoby s hendikepem čelí jsou způsobeny poškozením zdravotního stavu
- **Sociální model** – antidiskriminační právo
 - Společenské překážky a překážky týkající s okolního prostředí

Zdravotní postižení

➤ Právo sociálního zabezpečení

- Pasivní příjemci výhod

➤ Antidiskriminační právo

- Snaha o zajištění všestranného aktivního zapojení do života společnosti
- Ne pouze pro potřebné, ale všem potenciálně ohroženým diskriminací

Sociální model zdravotního postižení

- Osoby se zdravotním postižením mají nárok na aktivní vytváření podmínek respektujících jejich odlišnou situaci
- Povinnost přijímat tzv. *přiměřená opatření*
- Nezohlednění potřeb osob s postižením může založit nepřípustnou diskriminaci
- **„...zdravotním postižením se rozumí tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení, které brání nebo může bránit osobám v jejich právu na rovné zacházení...”** (antidiskriminační zákon)

Druhy diskriminace

➤ Přímá diskriminace

- Jednání (včetně opomenutí), kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci

➤ Nepřímá diskriminace

- Jednání (opomenutí), kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je osoba znevýhodněna oproti ostatním
- Odmítnutí nebo opomenutí přijmout přiměřená opatření

Další formy diskriminace

➤ Obtěžování

- Nežádoucí chování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti

➤ Pronásledování

- Nepříznivé zacházení, postih nebo znevýhodnění, k němuž došlo v důsledku uplatnění práv na ochranu před diskriminací

➤ Pokyn k diskriminaci, navádění k diskriminaci

Právní prostředky ochrany před diskriminací

➤ Žaloba k soudu

- Upuštění od diskriminace
- Odstranění následků
- Přiměřené zadostiučinění
- Náhrada nemajetkové újmy v penězích

➤ Stížnost kontrolnímu (nadřízenému) orgánu

➤ Podnět veřejnému ochránci práv

Pomoc obětem diskriminace

- Ochránce „poskytuje metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodu diskriminace“
 - Posouzení, zda se může nebo nemůže jednat o diskriminaci
 - Shromažďování důkazů využitelných v soudním řízení
 - Poradenství obětem – jak postupovat, na koho se obrátit, jak podat návrh na zahájení řízení z důvodu diskriminace

Případy VOP

- Poskytování bezlepkových jídel ve školní jídelně
- Vyhrazené parkování pro osobu se zdravotním postižením
- Omezení přepravy osob se zdravotním postižením
- Poskytování kompenzace nákladů za označení psa pro zdravotně postižené
- Nepřijetí žákyně osvobozené z tělesné výchovy k účasti na poznávacím zájezdu
- Nepřijetí uchazeče o zaměstnání se sluchovou vadou
- Neposkytnutí životního pojištění osobám se zdravotním postižením
- Vyloučení dárkyně krve pro její zdravotní postižení

Práce VOP zaměřené na pomoc osobám se ZP

- Doporučení ochránce pro přístup vodicích a asistenčních psů do veřejných prostor
- Doporučení ochránce ke zřizování vyhrazeného parkování na místních komunikacích
- Stanovisko k přístupu sluchově postižených diváků k celoplošnému televiznímu vysílání

Dokumenty mezinárodního práva

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
 - Čl. 14 – zákaz diskriminace (jiné postavení)
 - Evropský soud pro lidská práva (ESLP)
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
- Smlouva o fungování Evropské unie (čl. 19)
 - Sodní dvůr Evropské unie (SDEU)
 - + Směrnice 2000/78/ES
- Listina základních práv Evropské unie (čl. 21, 26)

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

➤ Opční protokol

- Výbor pro práva osob se zdravotním postižením
- ČR nepřistoupila

➤ Respekt k důstojnosti, osobní nezávislosti, svoboda volby, samostatnost

➤ Nediskriminace

➤ Zapojení a začlenění do společnosti

➤ Respekt k odlišnosti

➤ Rovnost příležitostí

➤ Přístupnost

Shrnutí

- Diskriminace je právní pojem, nejedná se o jakékoliv rozlišování
- Ve vztahu k osobám se zdravotním postižením je nutné přijímat přiměřená opatření
- Antidiskriminační zákon – zákaz diskriminace v běžných oblastech života (práce a zaměstnání, poskytování zboží a služeb, zdravotní péče)
- Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením – povinnosti státu, oblasti, na něž ADZ nedopadá

Závěr

- Smysl antidiskriminačního práva spočívá v ochraně důstojnosti osob
- Cílem je začlenění všech do společnosti na rovnoprávném základě
- S ohledem na individuální charakteristiky si lidé nejsou a nemohou být absolutně rovni
- Respekt k rozmanitosti, ochrana jednotlivců ohrožených vyloučením na základě podezřelého kritéria

Použitá literatura

- Boučková, Havelková, Koldinská, Kühn, Kühnová, Whelanová. *Antidiskriminační zákon. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2010.
- Bobek, Boučková, Kühn (eds.). *Rovnost a diskriminace*. Praha: C.H.Beck, 2007.
- Ellis. *EU Anti-Discrimination Law*. New York: Oxford University Press, 2009 (2005).

Děkuji za pozornost

